

ний член речення виражений формою називного відмінка, а за різновидом односкладних речень типу *Ранок. Тиша!* закріпити термін «називні речення», замість «номінативні», відповідно до їхньої функції.

1. *Валгина Н. С.* Синтаксис современного русского языка. — М., 1991. — С. 201.
2. Грамматика русского языка, Т. 2. Синтаксис, — М., 1954. Ч. 2. — 444 с.
3. *Иванова В. Ф.* Модели количественных предложений и связанное с ними употребление глаголов // Учёные записки ЛГУ. Исследование по грамматике русского языка. — 1973. — 5. — № 375. — С. ?-?.
4. *Камынина А. А.* К вопросу о предложениях с количественными словами в составе главных членов // Русский язык в школе. — 1961. — № 2. — С. 20–25.
5. *Костинский Ю. М.* Подлежащее в родительном падеже // Русская речь. — 1969. — № 6. — С. ?? — ??
6. *Шахматов А. А.* Синтаксис русского языка. / Ред. и комм. проф. Е.С.Истриной. — Л., 1941. — 620 с.
7. *Шульжук К. Ф.* Синтаксис української мови: Підручник. — К., 2004. — 408 с.

Volodymyr Gorpunuch

GENITIVE SENTENCES IN UKRAINIAN LANGUAGE

Genitive sentences problems in Ukrainian language are discussed. There are seprited 10 structural types of such sentences. It is shown there is no reason to include the genitive sentences in the impersonality type of sentences. Independence is the one of the essential attributes of the subject in a genitive sentence. According to their functions the term "nominative sentence" is proposed to replace to "denominative sentence".

Keywords: genitive sentences and their types, simple sentence, a member of a sentence.

Відомі постаті про мову

Про правопис південноруської мови зауважимо, що він ще не встановився: одні дотримуються правопису великоруської мови або церковнослов'янських книг, інші намагаються виражати вимову слів південноруської мови літерами, наслідуючи вимову їх у Великоросії. Мені здається, що найзручнішим був би середній шлях. За якого правопис натякав би на корінь слів, але не створював труднощів ні для того, хто пише, ні для того, хто читає, численними своїми правилами та винятками.

Інакше, якщо дуже прив'язуватись до коренів слів, можна затемнити їх вимову і правопис зробити невизначеним і супротивним для простих людей, які б захотіли його використовувати; або, забуваючи зовсім про корені слів і знищуючи їхній образ, вироблений історичною давністю, можна ці слова для самого південноруса зробити рідними незнайомцями і ввести в оману тих, хто великоруську вимову звуків, позначених такими буквами, надумали б читати по-південноруськи, і при цьому судити про мелодію мови.

Метлинський А.Л., 1839

наукового її осмислення; підготовлено кілька поколінь словесників для середньої школи, які добрим словом згадують свого вчителя і наставника. За вагомий внесок у розвиток українознавчих досліджень С.І. Дорошенко нагороджений Почесною грамотою імені президента НТШ Михайла Грушевського (Нью-Йорк). Нині Сергій Іванович – професор кафедри української мови, член університетської спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій з української і російської мов, почесний член спеціалізованої вченої ради з педагогіки.

Щирісердно зичимо дорогому Сергію Івановичу ще довго залишатися в наших лавах взірцем відданості обов'язкові високо нести звання вченого, науковця вищої школи, доброзичливого і поміркованого наставника молоді.

*За матеріалами колективу кафедри української мови
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

Scientists of Ukraine department of G. Skovorody Kharkiv University

SCIENTIFIC SPACE OF A SCHOLARLY
(on the 85th professor S.I. Doroshenko's birthday)

Відомі постаті про мову

Не знаю, як скажуть інші, але мені здається, що доки південноруською мовою не будуть подаватися знання, доти ця мова не стане провідником загальнолюдської освіченості, доти всі наші писання цією мовою – блискучий пустоцвіт, і нащадки назвуть їх результатом примхи, бажанням для втіхи переряджати із сюртука в свитку і припишуть їх більше моді на народність, ніж любові до народності. Гірка істина краща від солодкої брехні. Хто любить свій народ – нехай любить його не по-донкіхотськи, не уявно, а серцем і ділом, – нехай любить не абстрактне поняття про народ, а народ насправді [...]; нехай любить живі істоти, що належать до народу, і шукає того, що їм корисне і потрібне. У сфері всенародного слова ми не можемо бути корисні народові нічим іншим, як використовуючи це слово як зброю загальнолюдської освіти. Народ мусить учитися, народ хоче вчитися; якщо ми не дамо йому засобів і способів учитися своєю мовою – він стане вчитися чужою – і наша народність загине з освітою народу. І чи матимемо ми право тоді шкодувати за нею? Що відрадніше: чи бачити свій народ в нецтві, чи освіченим, але таким, що втратив цю народність? Звичайно, при такому виборі доведеться пожертвувати народністю. Але для чого ж приносити даремну жертву, коли можна поєднати і те й інше, коли це буде і морально-справедливо?

Нам потрібне викладання науки рідною мовою, викладання не тим, котрі вже звикли не лише говорити, але й мислити загальноросійською мовою, але тому народові, для якого рідна мова дотепер – найзручніша й найлегша форма передачі й вираження думок...

М.І. Костомаров, 1926

(=виняток), шелестівка (=приголосний), можливий (=умовний) спосіб. Із жаргонної лексики засвідчено — господарка (=класний керівник).

Листування як елемент жанру писемних пам'яток першої половини ХХ ст. є не тільки інтимним біографічним джерелом, але достовірним документом життя української інтелігенції того часу, відображенням її жертвовної праці для української науки, її вродання в чуже, європейське середовище зі збереженням свого виразного національного обличчя.

Ми сьогодні можемо тільки дякувати творцям цікавої епістолярії, що зберегли її, усім тим, хто з любов'ю, на високому науковому рівні опублікував їх — Марті Дольницькій — дочці, вірній супутниці І. Панкевича за життя і по смерті, та академікові Миколі Мушинці — відданому, неповторному учневі.

Уляна Єдлінська (м. Львів)

Uljana Jedlinska

TO A HISTORY OF LINGUISTICS

(Book review on Микола Мушинка. Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913–1951). Нью-Йорк — Пряшів, 2008. — 196 с.)

Відомі постаті про мову

Мова народу — краший, що ніколи не в'яне і вічно знову розцвітає, цвіт всього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. У мові одухотворюється весь народ і вся його вітчизна; в ній перетворюється творчою силою народного духу в думку, в картину і звук небо вітчизни, її повітря, її фізичні явища, її клімат, її поля, гори і долини, її ліси й ріки, її бурі й грози — весь той глибокий, повний думки її почуття, голос рідної природи, який промовляв так голосно в любові людини до її іноді суворой батьківщини, який висловлено так виразно в рідній пісні, в рідних мелодіях, в устах народних поетів. Однак у світлих, прозорих глибинах народної мови відбивається не лише природа рідної країни, але й уся історія духовного життя народу. Покоління народу проходять одне за другим, а результати життя кожного покоління залишаються в мові — в спадщину нащадкам. В скарбницю рідного слова складає одне покоління за другим плоди глибоких сердечних порухів, плоди історичних подій, вірування, переконання, сліди пережитого горя і пережитой радості, — словом, весь слід свого духовного життя народ пильно зберігає в народному слові. Мова — це найбільш живий, найповніший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, сучасні й майбутні покоління народу в одне велике, історично живе ціле. Вона не тільки виражає собою життєвість народу, але є власне самим цим життям. Коли зникає народна мова, — народу більше немає!.. Поки живе мова народна в устах народу, доти живе й народ. І нема насильства нестерпнішого, як те, яке хоче відняти в народу спадщину, створену численними поколіннями його предків, котрі віджили. Відніміть у народу все — і він може повернути; але відніміть мову, і він ніколи більше вже не створить її, нову батьківщину може навіть створити народ, але мови — ніколи: вимерла вона в устах народу — вимер і народ. Однак якщо людська душа здригається перед вбивством однієї недовговічної людини, то що ж повинна почути вона, посягаючи на життя багатівкової історичної особистості народу — цього найвеличчішого з усіх творинь божих на землі?

К.Д. Ушинський, 1857 — 1861

У передмові укладач виділяє два блоки мовознавчих проблем, яких торкалися адресати: проблеми діалектології та граматики й правопису української мови. Звичайно ж, важко переоцінити поданий матеріал у тому плані, що тут є відомості про наукові розвідки обох лінгвістів, формування методики роботи тощо, проте варто виділити ще один аспект. В українському мовознавстві вже давно назріла потреба вивчити епістолу як окремий жанр, що максимально розкриває соціальний контекст й інформацію про учасників комунікації, і ввести епістолярій в поле мовознавчого дискурсу.

Справжній поціновувач наукового таланту свого вчителя — І. Панькевича, М. Мушинка щедро роздає ідеї тим, хто йде вказаними ним шляхами і примножує когорту його учнів. У цьому й полягає, на наш погляд, основний здобуток рецензованої праці: вона акцентує на суб'єктивному підтексті наукового аналізу, визначає сутність еволюції наукової думки, навчає відчувати себе учасниками національної культурної традиції, вагомість і значущість якої в світовому контексті тільки-но починає усвідомлюватися.

Стефанія Панцьо, Наталія Парасін (м. Тернопіль)

Stephanija Pantsio, Natalija Parasin

A GRATEFUL FOLLOWER AND A GREAT TEACHER

(Book review on Микола Мушинка. Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913 – 1951). Нью-Йорк – Пряшів, 2008. – 196 с.)

Відомі постаті про мову

Мова народу є результат творчої здатності дару слова не однієї людини і не одного людського життя, а численних життів, численних поколінь.

У мові свій народ, протягом багатьох тисячоліть і в мільйонах індивідуумів склав свої думки і свої почуття. Природа країни і історія народу, відбиваючись у душі людини, виражалася у слові. Людина зникала, але слово, створене нею, залишалося безсмертною і невичерпною скарбницею народної мови; так що кожне слово мови, кожна його форма, кожний вираз є результатом людської думки і почуття, через які відбилась у слові природа країни й історія народу. Успадковуючи слово від наших предків, ми успадковуємо не лише засоби передавати наші думки й почуття, але успадковуємо самі ці думки і самі ці почуття. Від усього життя народу це єдиний живий залишок на землі, і ми – спадкоємці цих живих багатств, в які склалися всі результати духовного життя народу.

Ушинський К.Д.

7. *Каменькова Ю.А.* Языковые способы представления денотата имен эмоционально-чувственного восприятия (на материале чешского языка) // Славянский вестник. — М.: МАКС Пресс, 2004. — Вып. 2. — С. 145 — 157.
8. *Кириленко Т. С.* Психологія: емоційна сфера особистості: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Либідь, 2007. — 256 с.
9. *Коцюбинський М.М.* Подарунок на іменини: Оповідання, новели, повісті. — К.: Веселка, 1989. — 335 с.
10. *Красавский Н.А.* Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. — Волгоград: Перемена, 2001. — 494 с.
11. *Лакофф Дж., Джонсон М.* Метафоры, которыми мы живем // Теория метафоры. — М.: Прогресс, 1990. — С. 387 — 414.
12. Новий тлумачний словник української мови: У 3 тт.: 200000 сл. / Яременко В. (уклад.), Сліпущко О. (уклад.) — Вид. 2-е, випр. — К.: Аконт, 2007. — Т. 1. — 926 с.; Т. 2. — 926 с.; Т. 3 — 862 с.
13. *Сохань Г.* Метафора як елемент асоціативно-образового мислення Михайла Коцюбинського // Вісник. — Івано-Франківськ, 2001. — Вип. 6. — С. 107 — 113.
14. *Хаддад К.А.* Особистість і безособове: мотив тривоги в літературі зламу століть (модель Михайла Коцюбинського) // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. — Харків, 2005. — № 707. Сер. Філологія. — Вип. 46. — С. 147 — 150.

Olena Kolyadenko

THE COGNITIVE METAPHOR AS THE WAY OF THE CONCEPT “FEAR” EXPLICATION IN M. KOTSUBINSKY’S WORKS

The present article deals with the concept “fear” as one of the fragments of the emotional concept-sphere verbal representation in M.Kotsubinsky’s works. Different types of metaphoric model and their components used by the writer are represented. The stable socio-cultural and author’s individual approach to the metaphorization process of the concept “fear” are analyzed in this work.

Keywords: emotional concept, cognitive metaphor, metaphoric model, frame.

Відомі постаті про мову

Прочитайте пісні південноруса, якщо хочете знати, що мова його здатна виражати найніжніші душевні порухи в найніжніших її відтінках; прочитайте думи південноруса, якщо хочете знати, що мова його може малювати і величні явища природи, і народні рухи і чвари, — може натякати на несповідимість божих шляхів і подій, може виражати і регіт відчаю, що роздирає нам серце.

Південноруська мова сильна й ніжна, доброгласна й благозвучна, чи давно виникла? Мабуть, через молодість свою вона ще не здобула від людей поваги...

Якщо правопис церковнослов’янських книг підходить цій мові. То отже, ця мова, близько схожа з церковнослов’янською, існувала в часи святих отців Кирила та Мефодія, винахідників чи установників азбуки для слов’янських мов, і не була позбавлена їхньої уваги [...]

Якщо в мові південноруса сходяться властивості різних і віддалених слов’янських мов, різних і віддалених слов’янських письмен, то значить ця мова не юний паросток однієї з слов’янських мов, але виростає від спільного з ними давнього кореня і, черпаючи з цього кореня спільний з ними життєвий сік, зростає самобутно, випещена народним життям, народними обставинами...

Метлинський А.Л., 1839

Структурне анування у корпусі текстів (на прикладі прози І. Франка)

41. Rudolf M. Metody automatycznej analizy korpusu tekstów polskich. — Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2004. — 152s.
42. Slovenský národný korpus. — [Цит. 30 вересня 2008]. — Доступно з <<http://korpus.juls.savba.sk/index.sk.html>>.
43. TEI: Text Encoding Initiative. P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange. — 2007. — Cited 11 September 2008. — Available from: <<http://www.tei-c.org/Guidelines/P5/>>
44. Ulysses by James Joyce. A Ranked Concordance. — [Cited 15 October, 2008]. — Available from: <http://www.doc.ic.ac.uk/~rac101/concord/texts/ulysses/ulysses_ranked.html>.

Solomija Buk

STRUCTURE ANNOTATION IN TEXT CORPUS (ON THE MATERIAL OF IVAN FRANKO'S PROSE)

The paper presents some results which were received while the text corpus of Ivan Franko is being created. The notion of the structure annotation of text corpus is specified. The important text elements for particular structure annotation of an author text corpus are fined out. Such elements as author's definition of genre, author's notes about remaking, dedications, epigraphs, citations, author's signature of work (date and/or place of the work creation, original name or pseudonym), author's and editor's footnotes are described on the material of Ivan Franko's prose.

Keywords: text corpus, text structure, structure annotation of text corpus, tag.

Відомі постаті про мову

Чи завжди південноруська мова була в зневазі – притчею во язицех? Чи завжди розмовляли нею тільки ті, котрі інакше говорити не навчились, писали тільки ті, котрі інакше писати не вміли? Ні!

Ні! У заповітах наших батьків, у ковчезі нашої слави, в історичних свідченнях нашої законорожденності, словом, у наших літописах сильно і часто пробивається справжня південноруська мова ніби з-під кори мови мертвої, священної, церковнослов'янської. Та й як цьому не бути? Розсадник нашої православної віри і нашої народної освіти – південноруський Київ – був і місцем проживання наших перших літописців, і як житейська мова, мова південноруська мимоволі вривалася в їхні дієписання, хоча вони й не підносили їх до Бога під час богослужіння.

Зауважимо, що найдавніший список Нестора, список Лаврентіївський, найбільше міг би нам подати південноруських слів і виразів; але візьмемо навіть Псковський літопис (див. видання Погодіна, Москва, 1837), котрий є скороченням Новгородського, а цей, у свою чергу, є скороченням Київського, і відзначимо (за вказівкою самого п. Погодіна) дещо незрозуміле в ньому без знання південноруської мови...

Та не тільки в Південній Русі, в Червонорусії і Малорусії, панувала південноруська мова і була надбанням як найпростішого, так і найвищого за освітою класу людей; південноруська мова панувала ще і в руських землях, що належали до польського королівства, нею розмовляли й при дворі великих князів литовських і в найбільш знатних домах; нею послуговувались при дипломатичних стосунках, нею писалися важливі державні акти (докази цього можна частково знайти в "Литовській метриці", що зберігається у Варшавському коронному архіві, деякі документи з якого вміщено у "Сборнике" Муха нова). Та й не дивно, якщо поміркуємо, що народонаселення Литви все руське, крім 1/10 частини власне литовського народонаселення.

Є підстави думати, що й сама польська мова кращі риси й багатство своє позичила з мови південноруської, тому що в той час, коли польські письменники думали й писали по-латині, південноруська мова була вже досить розвиненою.

Метлинський А.Л., 1839

26. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 тт. — М., Прогресс, 1964 — 1973.
27. Черепанова Е.А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского полесья. — Сумы, 1984. — 274 с.
28. Шульгач В.П. Словник географічних термінів Західного Полісся // Ономастика України та етногенез східних слов'ян. — К., 1998. — С. 215 — 226.
29. Шульгач В.П. Гелонімний ландшафт західноукраїнського Полісся // Ономастика України та етногенез східних слов'ян. — К., 1998. — С. 106 — 132.
30. Шульгач В.П. Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції). — К., Українська книга, 1998. — 368 с.
31. Яшкін І.Я. Беларускія геаграфічныя назвы: Тапаграфія. Гідралогія. — Мінск, Навука і тэхніка, 1971. — 255 с.

Svitlana Antoniuk

FOLK NAMES OF THE WAYS OF COMMUNICATION IN RIVNE REGION

The article is devoted to the analysis of the folk names to denote the ways of communication in the Rivne Region.

On the basis of the collected material the terms of the investigated territory are described according to the size, kind of the cover, the form, the quality the functional purpose the placing according to other geographical objects.

Keywords: folk geographical term, lexema, nomen, sema, a semantic line.

Відомі постаті про мову

Бажання малоросів підтримати своє рідне наріччя дуже природно має такі мотиви: 1) вроджену людині прихильність до своєї мови; 2) обширність простору, населеного малоросами, і чисельність населення, що разом з Галичиною і Угорщиною та Люблінською губернією Царства Польського становить більше шістнадцяти мільйонів. Тільки на цих підставах здається неприродним і несправедливим знищити мову цього чисельного слов'янського племені. Безсумнівні достоїнства цієї мови і народної літератури відчувають самі малоруси і визнають інші. Без сумніву, мова малоруська — найблагозвучніше й наймузикальніше наріччя з усіх слов'янських. Це визнав між іншим Боденштедт, що видав чудові переклади малоруської поезії німецькою мовою [...] При цій співучості малоруської мови народ цей створив розкішну різноманітну народну поезію, що зберігає високий ступінь історичності, Малоруси свідомі цього і дорожать своїм народним надбанням. Народна поезія злилася з мовою. Таким чином, поважати й любити народну поезію і дорожити нею означає разом з тим поважати і любити мову і дорожити нею, У людей просякнутих цією поезією народилося природне бажання самим продовжити почате народом і розвивати поетичні народні елементи поезії в тій чи іншій формі [...] Без сумніву, якби у малоруського народу не було такого запасу пісень, дум і поетичних, вироблених особливим історичним життям переказів та поетичних прийомів життя, лише прихильність до місця народження не в силах була б зробити такого явища.

Костомаров М.І.